

Segona part de l'article publicat en aquestes pàgines el 3 de juny

Barcelona: bilingüe i mestissa? (II)

Francesc Vallverdú

En el meu article anterior vaig comentar una referència –que jo considero una esllavissada dialèctica– del candidat a alcalde de Barcelona, Joan Clos, durant la darrera campanya electoral. Com deu recordar el lector, el senyor Clos havia celebrat en un míting el fet que, segons ell, el Cap i Casal fos una ciutat “bilingüe i mestissa”, i vaig argumentar les meves objeccions al primer qualificatiu, que em semblava confús i poc rigorós. Ara m'ocuparé del segon qualificatiu: és Barcelona una ciutat mestissa?

Com que els espanyols van ser els inventors de la paraula, partirem dels significats del terme segons la màxima autoritat acadèmica del castellà. A l'entrada *mestizo*, del *Diccionario de la lengua española*, trobem en la seva primera accepció: “*Aplicase a la persona nacida de padre y madre de raza diferente y con especialidad al hijo de hombre blanco e india o de indio y mujer blanca*”. És evident que quan pensava en una Barcelona mestissa, el candidat no es referia pas a la definició més específica (els mestissos amerindis), perquè entre la immigració més recent hi ha altres col·lectius ètnics més importants. Podem imaginar, doncs, que el candidat es referia a l'accepció més genèrica i considerava la població barcelonina com a exemple de “mescla de races” al llarg de la nostra història. Ara: en aquest cas no seria una especificitat de Barcelona, sinó que es tractaria d'una característica compartida per tot el poble català. Catalunya, terra de marca,

ha acollit des de la prehistòria pobles de moltes procedències i tots s'han acabat fonent amb els aborígens. Descartem, doncs, també aquesta opció.

Una altra possibilitat és que el candidat es referís als matrimonis mixtos entre barcelonins o barcelonines i persones d'altres orígens ètnics. Val a dir que aquesta possibilitat és segura-

ment més freqüent a Barcelona que en altres indrets de Catalunya i això sí que singularitzaria la nostra ciutat. Ara: una referència d'aquest tipus seria *políticament correcta*? Perquè, què es voldria dir? Que els matrimonis *mestissos* són millors que els matrimonis *homogenis*? Com que considero que *celebracions* d'aquesta mena estarien fora

de lloc –és una qüestió delicada, que pertany a l'àmbit de la privacitat– descarto aquesta possibilitat en les intencions del candidat.

Certament, algun lector pot imaginar que tota l'argumentació que he utilitzat fins ara era innecessària, perquè el mateix diccionari de la RAE ens dóna la pista per a una correcta interpretació de les paraules del candidat. En efecte, la tercera accepció de l'adjectiu *mestizo* postula: “*Aplicase a la cultura, hechos espirituales, etc., provenientes de la mezcla de culturas distintas*”. Cal reconèixer que aquesta definició és més coherent amb el contingut del míting. Ara: el seu sentit és unívoc?

D'una banda, si entenem la “mescla de cultures” com un procés històric llarg, topem una vegada més amb la dificultat conceptual de separar Barcelona de la resta de Catalunya. De fet, la cultura catalana és el resultat d'un procés sociocultural en el qual han confluït cultures diverses i així ha passat amb totes les cultures nacionals que ens envolten. Però qualificar aquest procés cultural de “mestissatge” seria eixamplar tant el concepte que resultaria inútil.

Potser la solució ens la podria donar un antropòleg que ens digués que actualment a Barcelona es donen formes culturals híbrides (“mestisses”) amb ingredients d'origen divers. Finalment, hem trobat potser el significat de la paraula *mestis* a què es referia el candidat. Acceptem, doncs, aquesta possibilitat. En aquest cas, però, tornem a vorejar un terreny dubtós: un representant públic de Barcelona ha de ser prudent en les seves celebracions, perquè tan discutible és defensar el genuí per damunt de l'híbrid com exaltar l'híbrid per damunt del genuí.

En conclusió, si els meus arguments són correctes, el fet de considerar Barcelona “bilingüe i mestissa” o és una banalitat o una inconveniència de ramificacions dubtoses. Em ratifico en el que vaig dir en el meu article anterior: si el candidat a alcalde, en comptes de celebrar una caricatura de la nostra ciutat, hagués celebrat el multilingüisme creixent i la diversitat cultural fecunda de la Barcelona actual, m'hauria deixat més tranquil.

• Francesc Vallverdú. Escriptor i sociolingüista
(Grup Català de Sociolingüística)

“Una altra copa, sisplau”

Jaume Reixach

Una setmana abans que l'oposició al Parlament carregués contra Jordi Pujol per haver declarat que la nova immigració, sobretot la d'origen sud-americà, suposa un fre a l'ús social del català, vaig tenir l'oportunitat de viure una anècdota molt semblant a la que, segons sembla, va motivar Jordi Pujol a fer les declaracions que va fer. Es tracta del dinar que celebrem cada any els components del jurat d'un determinat premi literari, que compta, des de fa molts anys, amb la presència de Carod-Rovira com un membre més del jurat. I bé: resulta que en aquest dinar,

Carod-Rovira va demanar a un dels cambrers que, sisplau, li portés “una altra copa” ja que volia tastar el vi negre que hi havia a taula, les excel·lències del qual acabaven de ser lloades per un dels comensals. El cambrer, que era sud-americà, va fer cara de no haver entès la comanda. “*Perdón?*” –va dir–. I Carod-Rovira, armant-se de paciència, va repetir la frase amb les mateixes paraules, però més a poc a poc, recalcant-les bé.

Cap dels que érem a taula no va fer el més mínim comentari, tot i que l'actitud del cambrer, més aviat desdenyosa, va crear –vulgues que no–

una certa incomoditat entre els presents. Tanmateix, cap dels presents no va retreure res al cambrer ni –sobretot– res a Carod-Rovira per no haver-se adreçat al cambrer (almenys en segona instància) en castellà. Al contrari: Tots vam trobar normal, a més de coherent, que repetís la frase amb les mateixes paraules. Al capdavall, no eren gens difícil d'entendre.

El president Pujol no ha tingut la mateixa sort. Després de viure una anècdota semblant, s'ha vist obligat a donar explicacions al Parlament. I les ha donat: “A Catalunya entren cada any més de 60.000 immigrants que no

saben un borrall de català”. I això, segons Pujol, “afecta l'ús social del català”. Francament, no em sembla que una afirmació com aquesta pugui escandalitzar ningú. En boca d'un altre (del mateix Carod-Rovira, per exemple, o de Badia i Margarit, que va dir una cosa semblant) no n'hauriem fet cabal. Però que ho digui el president de la Generalitat, dol. Més que més, quan tots sabem en quin sentit –el fenomen migratori– afecta l'ús del català. En el sentit que el condiciona i l'avicia. Perquè, cansats que no ens entenguin, acabem expressant-nos directament en castellà. Sobretot si tenim al davant un sud-americà. ¿Culparem la política lingüística de la Generalitat per la nostra indolència en repetir, les vegades que faci falta, *una altra copa, sisplau?* Millor aniríem si, en lloc d'escandalitzar-nos, revisàvem la nostra relació amb els immigrants. Especialment amb els d'origen sud-americà.

• Jaume Reixach. Capellà i escriptor